

Addictes i resistents. **El Franquisme i l'antifranquisme a** **l'Hospitalet, 1939-1975**

L'1 d'abril de 1939 va acabar el conflicte bèl·lic més sagnant del segle XX esdevingut al nostre país: la Guerra Civil Espanyola (1936-1939). Els vencedors del que ell mateixos van anomenar com a "creuada" estaven encapçalats pel general Francisco Franco Bahamonde (1892-1975), que va imposar al país una forma de govern basada en una dictadura personal i autoritària, basada en el nacionalcatolicisme de caràcter feixista.

Franco va arribar al poder per la força, a partir d'un aixecament militar que va provocar l'enfrontament armat contra el govern de la II República, democràticament elegit pels ciutadans el febrer del 1936.

El dictador va concentrar tots els poders en la seva persona: es va autoanomenar cap de l'Estat, sense sotmetre's mai a cap elecció lliure, també va ser el comandant suprem dels tres exèrcits, es reservava el dret de nomenar i deposar tots els ministres a voluntat, així com els alcaldes dels municipis i els procuradors en Corts, els dirigents del sindicat únic i també podia legislar.

Va aconseguir que la Falange, els Tradicionalistes i Acció Popular s'unissin. Va donar les carteres d'educació i justícia a Acció Espanyola i als tradicionalistes. Les carteres militars i ordre públic a l'exèrcit. Les carteres socials a la Falange que posà delegats a les ciutats, als barris i als carrers per controlar a la població.

Franco va assegurar el seu règim eliminant tot rastre d'oposició mitjançant un règim de terror. Això es va traduir en molts casos en l'extermini físic de totes aquelles persones que havien pres partit per la II República i diferien ideològicament de les idees franquistes: es calcula que entre 1939 i 1945 van ser afusellades entre 120.000 i 200.000 persones. Tots els càrrecs de l'anterior administració van ser purgats, (depuració) a l'igual que els intel·lectuals, professors, etc. Els que no van morir afusellats van ser empresonats o confinats en camps de concentració o bé van marxar a l'exili, en ocasions sense poder tornar mai més a Espanya. Segons marcaven els preceptes de l'església, els perdedors havien de pagar pels seus pecats, per això no hi havia perdó. A més el règim fomentava que els adeptes delatessin als antics republicans tot defensant que d'aquesta manera contribuïen a que es fes *justícia divina*.

Drets bàsics com el de lliure expressió, de reunió, associació o manifestació estaven totalment prohibits i van ser durament perseguits. Sovint els condemnats a mort no tenien judici previ i la tortura va esdevenir una pràctica habitual. Igualment prohibits estaven els partits polítics i els sindicats obrers. Tampoc no estava permès el divorci.

A les nacionalitats històriques de l'Estat Espanyol (Catalunya i País Basc, principalment), la repressió va ser especialment ferotge, prohibint l'ús i ensenyament de la llengua vernacle, (decret del 16 de febrer del 36) eliminant les institucions pròpies i purgant el funcionariat, en ocasions assassinant dirigents, com en el cas del president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys, afusellat al castell de Montjuïc, l'any 1940. Amb aquesta política antiautonomista es pretenia imposar la visió franquista d'Espanya, unitària i uniforme, homogènia i centralitzada. Així, qualsevol basc o català que defensés la seva identitat era acusat de separatista.

A l'Hospitalet, la repressió va ser ferotge perquè la revolució havia tingut molts adeptes, però malgrat tot, durant els anys 40, tant els sindicats com els partits polítics, especialment la CNT i el PSUC van iniciar una tasca de reconstitució en la clandestinitat. Durant els anys 40 ja es va fer la primera vaga en plena dictadura a la fàbrica Trinxet, per altra banda es van fer atracaments als bancs per donar diners a les famílies que havien perdut alguns dels seus membres i que no tenien recursos. També hi va haver algun assassinat. Tots aquests actes es van pagar amb l'empresonament o fins i tot la mort, però això en va impedir que durant els primers anys de la dictadura a l'Hospitalet es forgessin les bases del que va ser més endavant a cara descoberta, la lluita per la democràcia.

Aquest taller tractarà quatre aspectes de l'època franquista. El primer és el de l'escola en tractar-se d'una activitat pensada per a desenvolupar per escolars i pensem que és important que coneguim com va ser l'escola en aquell temps, que la comparin amb la de la República i sobretot que ho facin amb l'escola que ells coneixen actualment. La comparació i l'anàlisi de les tres filosofies escolars, els ajudarà a valorar més el que tenen. L'altre gran tema és el de l'economia a l'època del franquisme. La política econòmica de l'autarquia va afectar ciutats industrials com és el cas de l'Hospitalet i

també va afavorir un dels aspectes que més la ha caracteritzat al llarg del temps que és el fenomen migratori. També tractarem els temes de la repressió i la clandestinitat i de la lluita per la dignitat i la democràcia que van ser especialment significatives a l'Hospitalet de Llobregat.

Què cal saber abans de fer el taller?

- Tenir nocions sobre l'època franquista.
- Tenir consciència del que va significar a nivell general, aquest fet històric.

Objectius

- Conèixer l'impacte de la dictadura franquista a l'escola.
- Conèixer la vida quotidiana de l'època.
- Valorar el paper dels homes i les dones com a subjectes individuals i col·lectius dels processos.
- Conèixer aspectes del franquisme a Catalunya.
- Assumir els valors democràtics en la convivència escolar i de l'entorn, rebutjant situacions injustes i discriminatòries.
- Expressar els continguts de la recerca, seleccionant informacions expressades per mitjà de llenguatges diversos.
- Conèixer diferents tipus de fonts històriques documentals.
- Entendre el valor històric i patrimonial de les fonts històriques com a testimoni del passat.
- Analitzar documents de l'època.
- Obtenir informació de fonts primàries.
- Utilitzar el llenguatge com a eina per construir coneixement i per comunicar-lo, a partir del desenvolupament de les competències lingüístiques pròpies de la matèria.
- Participar activament en una activitat en relació a la recuperació de la memòria històrica.

Competències bàsiques

Competències específiques de la matèria

Competència en la dimensió temporal

- Conèixer, identificar i aplicar a les informacions i fonts històriques les convencions cronològiques habituals.
- Establir relacions entre els precedents i conseqüents dels períodes del passat que s'estudien.
- Identificar la interdependència de diversos factors històrics en estructures i processos històrics concrets.

Competència en la crítica de les fonts històriques

- Analitzar diverses fonts per tal de verificar els discursos estructurats sobre períodes històrics.
- Establir fets i interpretacions del passat a partir del contrast i comparació de.

Competència social i cívica

- Tenir interès a preservar les memòries plurals dels diferents protagonistes del passat.
- Desenvolupar la capacitat crítica i la comprensió envers altres maneres de pensar, tot alimentant els valors de la convivència i la ciutadania.

Competència comunicativa

- Aprendre a parlar, escoltar i exposar sobre la base del contingut específic de cada aprenentatge.

Competència en gestió i tractament de la informació

- Distingir entre els diferents tipus de fonts i suports.
- Seleccionar la informació que és directament rellevant i necessària per resoldre la demanda o el problema plantejat.
- Analitzar, contrastar i interpretar la informació obtinguda.
- Sintetitzar i comunicar els resultats obtinguts a través dels mitjans convencionals.

Competència en recerca

- Trobar resultats als interrogants inicials plantejats.
- Saber formular els resultats clarament i aplicar un mètode per respondre'ls.

Competència personal i interpersonal

- Desenvolupar la capacitat de l'alumnat per treballar de manera autònoma.
- Prendre decisions de manera conscient, davant de problemes plantejats.

Competència en el coneixement i interacció amb el món

- Mostrar un esperit crític en l'observació de la realitat.
- Analitzar els problemes socials des d'un punt de vista local i alhora global, tot contemplant la multiplicitat de factors explicatius.
- Defensar el reconeixement de la igualtat de drets i d'oportunitats.

Continguts procedimentals

- Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants, aplicat la periodització convencional.
- Caracterització dels models socioeconòmics de postguerra.
- Lectura de documents de l'època.
- Recerca d'aspectes de la vida quotidiana del passat, a partir d'informacions extretes de fonts primàries.
- Anàlisi d'imatges com a documents històrics.

- Manipulació de material didàctic.
- Exposició de les conclusions obtingudes.
- Interès per dissenyar i desenvolupar un treball de recerca.
- Responsabilitat envers el material de treball.
- Respecte de les normes de convivència.
- Respecte pel treball dels companys propis i aliens al grup.
- Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius.
- Rebuig de les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació.
- Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.

Continguts Conceptuals

- Els hospitalencs addictes al règim i les seves accions.
- Els hospitalencs resistents als règim i les seves accions.
- L'economia franquista
- Les cartilles de racionament
- L'Autarquia econòmica
- L'educació franquista
- La moral i la religió a l'escola i a la societat en general.
- Les noves lleis de la dictadura. La prohibició de l'ús del català.
- Llei de responsabilitats polítiques.
- Les depuracions
- Afusellaments a l'Hospitalet
- La lluita per la dignitat i la cultura
- Simbologia franquista en el context escolar.
- Paper de la dona a l'època franquista.

Activitats d'aprenentatge

- A partir d'una curta introducció tindrem un primer contacte amb els alumnes per copsar el nivell de coneixements.
- Dividirem el grup classe en quatre subgrups de treball que investigaran els següents temes: l'economia franquista, l'educació franquista, la política franquista, i la política antifranquista. Hi ha un aspecte general que es treballa en els quatre grups en el que l'alumne tracta de trobar persones de l'Hospitalet addictes i d'altres resistents al règim tot investigant les seves accions.
- A través de la lectura, manipulació, observació i comparació de fotografies, textos i documents de l'època aprofundirem en aquest moment històric i en els continguts proposats.
- El quadern de treball ajudarà els alumnes a organitzar la recerca i anar responen a les qüestions plantejades.

- Un cop finalitzada la recerca, cada grup exposarà les conclusions a les que ha arribat, tot explicant cadascun dels components aquell documents o objecte que més li hagi cridat l'atenció.
- Al final es faran unes conclusions generals en les que cada alumne podrà expressar el que pensa sobre la feina feta i el període tractat.

Temps i necessitats

- El taller té una durada de 2 hores. Cal reserva prèvia, hores a convenir.
- Es necessari portar bolígraf i una carpeta.
- El taller es fa a Can Riera.